

ДИМКА МИТЕВА

ТОЛКОВЕН РЕЧНИК
на македонскиот јазик

Ќ

Скопје, декември 2002

Ќ, 2002 г.

МИТЕВА, Димка

Толковен речник на македонскиот јазик, Ќ / Димка Митева. – Скопје : Митева Д., декември 2002. – 23,5 см, 19 стр.

ISBN 9989-2102-5-X

COBISS-ID 0

Ако сум усїеала, се радувам – ако не сум усїеала, им се извинувам на ѝше шїѝо можеле да усїеаѝѝ.

ќ, Ќ 1. преднонепчена безвучна палатална (мека) согласка. **2.** 24-ата буква на македонската азбука со која се обележува тој глас.

ќаба ж. 1. а. храм во градот Мека во Арабија кон кој се свртени сите џамии во светот. **б.** муслиманско свето место, светилиште. **2.** светилиште воопшто. **3.** аџилак до Ќаба, т.е. поклонение до Ќаба. [арап.]

ќабе -иња *ср.* Вид. **ќаба**.

ќабенски ѝрид. што се однесува на **ќабе**.

ќав, ќув! *изв.* извик за подражавање на кашлањето; *Се закашла: ќав, ќув и, наеднаш и се скина кашлањето.*

ќага -и *ж. арх.* хартија. [тур.]

ќај, **ќаи м.** (и **ќаја**¹) погача со сирење или со урда и сл.

ќаја¹, **ќаи** (и **ќај**) *ж.* погача со сирење или со урда и сл. [тур.]

ќаја², **ќеја м. арх. 1.** (ретко) управник, надзорник на имот во дворецот на турскиот цар или на некој големец; претставник на везирот. **2.** старешина на овчари; главен, богат овчар. [тур.]

ќајџија -ии *м. арх.* човек (обично фурниџија) што правел и продавал **ќаи**.

ќајџика -и *ж. арх.* жена (обично фурниџика) што правела и продавала **ќаи**.

ќајдиски *ирид. арх.* што се однесува на ќајџија и на ќајџии.

ќамил *м. и ирид. неизм. арх. I. м. 1.* совршенство, полнота, целост, целосност. **2.** физичка и умствена зрелост. **II. ирид. неизм. 1.** вешт, совршен; *Човеков е мошне ќамил. 2.* разумен, мудар. [тур.: *kamil*]

ќар *м. разг.* ползата (користа) што се добива, постигнува при продавање; син.: добивка, заработка, профит, печалба; ант.: зијан; *Ризикоџи и ќароџи одаџи заедно.* (посл.)

~ и з р а з и ~ **ни ќар ни зијан** – ни добил, ни изгубил; **ќар до колена, зарар до уши** (ирон., разг.) – мала печалба, голема загуба. [тур. од перс.]

ќари *свр., несвр. разг. 1.* добие, добива ќар, заработи, заработува, спечали, печали на лесен начин; има корист, полза. **2.** тргува.

ќарлија -ии *ирид. неизм. арх., разг.* што заработил на нешто, што е во добивка; *Излезе ќарлија од џаа работџа.*

ќарува *несвр. разг.* (и ќари) добива, заработува, печали; *Живеам за да дарувам, / ќарувам, љубувам, накнувам.* (поез.)

ќарувач *м.* оној што ќарува, добива нешто.

ќарџија -ии *м. разг.* човек што е лаком на добивка, на заработка. **2.** прекупец, трговец.

ќатип -и *м. арх.* административен чиновник; син.: писар; *Ќатипџоџи со шамиче џи бришеше еден џо еден долѓиџе ирсџи.* [тур.]

ќатипче -иња *ср. арх. дем., хий.* од ќатип; млад ќатип.

ќафа *ж. геогр.* превој. [алб.]

ќафир *м. арх.* неверник, ништоверец, ништоверник, каурин (за немуслиманите во јазикот на муслиманите); *Осџавен е голем блаѓослов од сулџаниџе за сџџе инсани на дуњаџа, и блаѓоверни и ќафири, и крсџџени и некрсџџени.* [тур.]

ќафирски *ирид. арх.* што се однесува на ќафири.

ќе честџ. честица со која се образува: **1.** идно време во сите лица; *ќе одам, ќе одиш, ќе оди; ќе одиме, ќе одиџе, ќе одаџи. 2.* минато-идно време; *ќе шеџав, ќе шеџавџе, ќе шеџавџе; ќе шеџавме, ќе шеџавџџе, ќе шеџаа. 3.* идно-ирекажано

време; *ќе слушал, ќе слушала, ќе слушало; ќе слушале.* **4.** во временски реченици со свршени глаголи; *кажи ми кога ќе научиш.*

~ и з р а з и ~ **ќе брои ѕвезди вечер** – нема да спие ноќеска; **ќе видиш?!** – (при заплашување) лошо ќе ти се случи; **ќе глода опинок** – ќе нема што да јаде; **ќе ги надене на ражен** – ќе ги убие; **ќе го изгубите мозокот ако не го користите** – постојано мислете!; **ќе го мрси ортомчето** – ќе биде обесен; **ќе го сошијам со самарна игла** – мошне скапо ќе му вратам; **ќе дојде (и) нашето време; ќе дојде моето време; ќе дојде твоето време** – 1. ќе играме значајна улога еден ден. 2. и ние ќе бидеме на власт, и ние ќе решаваме еден ден; **ќе ѝ ја затнам устата** – ќе ја замолчам; *Ќе наиолнам две вреќи (јаглен) и ќе го проодавам наместо чивии ... и еито ти пари и богасито да и однесам на жена ми, и да ѝ ја затнам устата* (Марко Цепенков); **ќе им ги остави гревовите** – (за сиромав човек) ништо нема да им остави (по својата смрт); **ќе му го гледа гревот** – ќе го види на лошо; **ќе им ги гледа гревовите** – ќе ги види на лошо; **ќе излезе вашиот збор** – ќе биде така како што рековте; **ќе ја употребиме бај-пас варијантата** (жарг.) – ќе направиме обид да спасиме нешто што обично е загубено; **ќе му биде маша** – ќе го злоупотребува; **ќе ме кладеш во некоја беља** – ќе пострадам; **ќе им остане на образот** – ќе се срамуваат (од таа лоша постапка) дури се живи; **ќе одам по гаволите** – ќе исчезнам; **ќе се вратиш како песот на блустинката** – бездруго пак ќе се најдеш во истата ситуација; **ќе си го проплаче и мајчиното млеко** – многу лошо ќе го снајде, ќе му се случи; **ќе те фати гревот** – ќе те најде лошо; **ќе ти го скинам вратот** – ќе те убијам; **ќе ти зачука барабанот пред куќата** – ќе ти се продаде (ќе ти се даде) имотот на лицитација; **ќе ти ја наврат главата на ортома, дури да речеш** – ќе те обесат по кратка постапка.

ќеаја -аи (и каја) *м. арх.* **1.** главен овчар. **2.** надзорник на имот, на стопанство. **3.** селски гласник; протуѓер, телал. [тур. од перс.]

ќеајски *приод. арх.* што се однесува на ќеаја и на ќеаи.

ќебап *м. кулин.* **1.** вид јанија со ситни парчиња месо; син.: тас-ќебап. **2.** ситни парчиња месо испечени на шиш, на ражен; син.: шиш-ќебап; *Ни раженой да зори, ни кебайой.* **3.** жарче (за запалување на тутунот во лулето); *Го најолни лулейо со шуйун и му го сџави кебайой згора.* [тур. од арап.]

ќебапче -иња *ср.* сомелено или исечкано месо со зачини приготвено во валчеста форма и испечено на жар, на скара и сл.; *Печеа кебайчиња.*

ќебапчија -ии *м.* работник што прави и продава кебапчиња и кебап; *Кебайчиийе шџракаа со машије.*

ќебапчика *ж.* **1.** жена кебапчија. **2.** жена од кебапчијата.

ќебапчилница *ж.* гостилница во која се печат и продават кебапи и кебапчиња.

ќебапчиски *прод.* што се однесува на кебапчија и на кебапчији; *кебайчиски занает.*

ќебапчиство *ср.* занает и живот на кебапчија.

ќебе, кебе -иња *ср.* постилка или покривка грубо исткаена од проста волна или од сличен дебел материјал; *Поо рејкошо икаење на кебејо сосема убаво можеше да ги разгледуваи златестийе влакненца шџо ја покриваа нејзината нога.* [тур.]

ќебенце -ца, **кебенце** *ср. дем., хий.* од кебе.

ќебиште, кебиште *ср. аузм., иејор.* од кебе.

ќевар -и *м.* просторија за чување на прехранбени продукти; син.: остава, шпајз; Вид. и ќерал; *Досџа ни беше раѓање по кеварије, по браздије. Оџкако ќе го исџразневме полейо, жиџојо коџа ќе го суџравевме по амбарије, по кошовије, по кеварије, одевме в орман.*

ќевш (и ќеш) *м. арх.* истрага, увид. [тур.]

ќедар, кедар -дри *м. боџ.* јадро високо иглолисно дрво од семејството на боровите (се употребува како граѓа за конструирање бродови и др. поради неговата тврда дрвесина), Cedrus. [грч.]

ќедер *м. арх., разџ.* **1.** грижа, тага; мака, тежина; *Има золем ќедер на душайа.* **2.** повреда, недостаток, недостиг обич-

но при раѓање или при произведување на нешто и воопшто она што недостасува, недостига; син.: дефект. [тур.]

ќедерлија -ии *йрид.* неизм. арх.разг. **1.** натажен, нажален. **2.** што има некој телесен недостаток; син.: дефектен.

ќедров *йрид.* што се однесува на ќедар, што е од ќедар, во кој има ќедар; *ќедрово дрво; ќедров сандак; ќедрова иланина.*

ќедровина ж. пресечено ќедрово дрво за граѓа.

ќезап м. арх. хем. азотна киселина (HNO₃). [тур. од перс.]

ќезапен -пна *йрид.* што се однесува на ќезап.

ќеиф -и (и ќеф) м. разг. Вид. ќеф.

ќеклик м. зоол. слична на фазан и сл. горска птица со куси крилја; скална еребица, *Saccabis saxatilis* или *Alectoris graeca* [тур.]

ќел м. **1.** заразна болест на кожата од која паѓа косата кај човека или длаквата кај некои животни. **2.** раничка на главата. [тур. од перс.]

~ и з р а з и ~ **гледај си го ќелот на глава** – грижи се за себеси, та за други не бери гајле!; **ми врие ќелот** – ме обзема гнев, бес; **ми кипи ќелот** – ме обзема гнев, бес.

ќела ж. **1.** теме без коса, место на главата каде што испаѓала, отпаднала косата; *Ќелата сè повеќе му остйануваше гола.* **2.** рана на кожата главно на главата. [тур.]

ќелав *йрид.* **1.** што боледува од кел, што е покриен со кели. **2.** што има ќела, што е без коса на главата; *Го удри по ќелавата глава. Ќелава глава не сака брич. Ќелава глава лесно се бричи.* (посл.) **3.** *йрен.* (за месност, предел и сл.) по кој има ситна, слаба или никаква растителност; гол; *Сонцејто зајде зад сувите ридови со ќелави срџови.* **4.** во назив на растителен вид; *ќелав габер* – габер во вид на даб. **5.** *йрен.* ништожен, никаков.

~ и з р а з ~ **му падна капата, му се виде главата ќелава** – открие се, покаже се каков е.

ќелавец -вци (и ќелавко) м. **1.** тој што е ќелав. **2.** *йрен.* ништожник, никаквец.

ќелави се *несвр.* станува ќелав; *Куйи водичка ирошив ќелавење или косојас.*

ќелавица *ж.* **1.** ќелава глава. **2.** ќелава жена. **3.** неплодна земја. **4.** нива со слаба и ретка растителност.

ќелавка *ж.* ќелава жена.

ќелавко -овци (и ќелавец) *м.* Вид. ќелавец.

ќелавост *ж.* немање коса на главата сосем или понекаде; *Дваџа засека на челојто кои џоџаш не само шџо не навесџуваа ќелавостџ џуку џросџо и џи немаше. Без овие засеци на ќелавостџ ...*

ќелавче -иња *ср. дем.* од ќелавко; *момче ќелавче.*

ќелеме *ср. арх.* **1.** нива оставена под угар, неизорана (необработена) нива. **2.** *џрен.* мал неважен човек. [тур. од арап.]

ќелеп *м. арх.* големо клопче предено (предиво). [тур.]

ќелепур *м.* она до што се доаѓа на лесен начин без многу труд или пари, нешто добиено речиси бесплатно, на подарок и сл.; син.: добивка; плен, пљачка; *Се научил на ќелепур.*

~ и з р а з и ~ **го удрил ќелепурот** – добил голем имот, богатство; **паднал на ќелепур** – добил голем имот, богатство. [тур.: келепир]

ќелепур-софра -и *ж.* добивка без труд.

ќелепури *несвр.* ќари, печали, добива на лесен начин без многу труд или трошок.

ќелепурџија -ии *м.* човек што бара ќелепур или настојува да добие нешто на келепур.

ќелепурџика *ж.* жена што бара ќелепур или настојува да добие нешто на ќелепур.

ќелепурџиски џрид. што се однесува на ќелепурџија и на ќелепурџии.

ќелепурџиство *ср.* пројава, својство на ќелепурџија.

ќелеш (и ќелешко, ќелчо) *м.* **1.** назив на ќелав човек. **2.** *џрен.* презрив назив за ништо човек, за мал човек; син.: никаквец, непрокопсаник, проклетник; *Ја, за овој ќелеш ќе џе мажам? На џаков ќелеш ли ќе му сџојам?*

ќелешко -овци (и ќелеш, ќелчо) *м.* Вид. ќелеш.

ќелешлак *м. разг.* пројава на ќелеш 2; син.: неразбраност, тврдоглавост, своеглавост; непрокопаност.

ќелешов *приод.* што му припаѓа на ќелеш.

ќелешовци *мн.* непрокопани луѓе, никаквеци; *Келешовци* киснеа засушени ојинци во рекаџа.

ќелиен, келиен -јна *приод.* **1.** што се однесува на ќелија 1; *ќелијно училиште.* **2.** што се однесува на ќелија 2; *ќелијна сѝрукџура.*

ќелија, келија -ии *ж.* **1. а.** мала просторија, сопче за самец; *Како чаод од џемјан во влажна ќелија / се креваат џие нејовратно.* **б.** сопче во манастир, испосничко сопче; *манасџирска ќелија.* **в.** мало затворско темно сопче обично за еден затвореник; *затворска ќелија.* **г.** сопче во душевна болница. **2. биол.** основна морфолошка и физиолошка единка во градбата на повеќеклеточните организми; син.: клетка; *Мислиџе се враќаат во ќелиџте на мозокот од кои џркнале. – живи ќелии. (совр. џроза) Мрџви ќелии... 3. иџтор.* (во илегалниот период) основна организациона единица во комунистичката партија на Југославија; *Ги основа џарџизанскиџе ќелии.* **4. а.** окце во рибарската мрежа. **б.** окце во сотот. [грч.]

ќелијка (и келијка) *ж. дем.* од ќелија.

ќелиски, келиски *приод.* што се однесува на ќелија и на ќелии; *ќелиско јадро.*

ќелиште *ср.* неплодна месност; нива и сл. со мочурлива неплодна земја.

Ќелиште *ср.* топоним.

ќелоса *свр. разг.* стане ќелав; *Сиоџ ќелосал.*

ќелосува *несвр.* од ќелоса.

ќелчо -овци (и ќелеш, ќелешко) *м. џејор.* **1.** ќелав човек. **2. џодб.** човек кој е никој и ништо, мал човек.

ќемане -иња *ср. муз. арх.* **1.** едноставна проста виолина од Средниот и Блискиот Исток; *Поџивко, бре, охридски џроклеџници, џоџивко ќеманињаџа!* **2. ирен., џодб., шег.** глава на човек; син.: тиква; *Го џреснав џо ќеманеџо.* [тур. од перс.]

ќеманеџија -ии *м. арх.* свирач на ќемане.

ќемер *м. арх.* **1.** машки појас, кожен или платнен, со долга ќеса на прегради за носење и чување пари што се опашува околу половината; *Го иштиури ќемероџи со едночудо алџани.* **2.** количина колку што може да се стави, да се собере во еден ќемер; *ќемер жолџици (алџани и сл.).* **3.** женски појас украсен со сребро. **4.** лак, свод, даговиден покрив; *мосџови на ќемер.* **5.** полица над отворот на каминот.

~ и з р а з ~ **ќемерот е кај неа** – таа ги има парите. [тур. од перс.]

ќемери *несвр. арх.* гради на свод.

ќемерлија *џрид. неизм. и м. арх.* **I.** *џрид. неизм.* којшто е на свод, засводен. **II.** *м.* крива свиткана сабја. [тур.]

ќемерче -иња *ср. арх. дем.* од ќемер.

ќенар *м. арх.* **1.** граница, краина, ивица, крај, раб. **2.** вид тенко памучно платно со украси на рабовите. **3.** вид покривка за покривање на краиштата на собата. [тур.]

ќендра *ж. арх.* мандало на врата. [грч.]

ќене -иња *ср. арх., дијал.* копринена везба; тантела. [тур. од перс.]

ќенеф *м. арх.* нужник; *Не фрлај камен в ќенеф зашџо ке џе исирска.* (посл.) [тур. од арап.]

ќенефчија -ии *м. арх.* лице што чисти нужници.

ќенефчика *ж. арх.* **1.** жена ќенефчија. **2.** жена на ќенефчија.

ќенефчиски *џрид. арх.* што се однесува на ќенефчии.

ќенобит, кенобит *м.* член на манастир, калуѓер. [грч.]

ќенозџик, кенозоик *м.* ќенозојска ера.

ќенозџски, кенозџски *џрид.* во изразот: *ќенозојска ера* – новата, последната ера од геолошката историја (развој) на Земјата. [грч.]

ќенотаф, кенотаф *м.* (и ќенотафија) *книж.* гроб во кој нема посмртни останки на мртовец (или се исчезнати или се наоѓаат надвор од земјата). [грч.: празен гроб]

ќенотафија *ж.* (и ќенотаф) Вид. ќенотаф. [грч.]

ќенофобија, кенофобија *ж.* страв од голем (затворен) празен простор. [грч.]

ќентавр, ќентавр *м. книж.* исто што и ќентаур, ќентаур. [грч.]

ќентаур, ќентаур *м. книж.* **1.** (кај древните Грци) митолошко суштество со коњско тело од половината надолу и со глава и раце на човек. **2.** (во мн.) **ќентаври** – диво племе кое населувало некои планински области во Тесалија. [герм. Kentauro од грч. kentauros]

ќепазе -иња *ср. арх., дијал.* човек кој е никој и ништо, долен човек; понижен човек; посрамен, засрамен човек. [тур. од перс.]

ќепази *несвр. арх., дијал.* срами, бесчести некого.

ќепазлак *м. арх., дијал.* пониженост; бесрамност, бесрамие, бесчинство, бесчесност, бесчестие.

ќепе -иња *ср. арх.* **1.** вид воена капа. **2.** баретка. **3.** кусо горно алиште од дебел материјал; *Наметнала Сџојаново, / Сџојаново бело ќепе.* (поез.) [тур.]

ќепенк -ци *м.* (почесто во мн.) едното од двете крила, горното или долното, што кај старите дуќани служеле место врата (на долното кога било отворено се изложувала стока-та и на него понекогаш седел трговецот); воопшто штитчен капак на прозорец, обично на дуќан и сл.; *Ги внесува внатре масичињата и ги сиушита ќепенциите.* (совр. проза); *Што ми е мило и драго, / на Сџруѓа дуќан да имам, / на ќепенциите да седам!* (народ. поез.)

~ и з р а з и ~ **фудбалот е во ќепенк** – фудбалот е во безизлезна (тешка) ситуација; **во ќепенк сме** – немаме излез од ситуацијава. [тур.]

ќепенски *прид.* што се однесува на ќепенк и на ќепенци.

ќепенце -ца *ср. дем., хий.* од ќепе; *На рамо заметна чобанско ќепенце.*

ќепенци *мн.* (едн. ќепенк) дрвени или метални капаци за врати, прозорци на дуќани и сл. за да не се види што има внатре (кога не се работи, а и поради безбедност); *Тој ги кладе ќепенциите, ги заклучи и неговата едра, џешка и поодвоната фигура се заниша во џемнијата.* (Ѓорѓи Абаџиев) [тур.]

ќепенче -иња *ср. дем., хий.* од ќепенк; *Ги найушиџааџи своиџе ќејенчиња во кои рејко кој џојладне сурнува.* (совр. проза)

ќепенџија -ии *м.* тој што седи на ќепенците.

ќепенџиски *џрид.* што се однесува на ќепенџија и на ќепенџии.

~ и з р а з ~ **ќепенџиски жабурник** – место изолирано од свет.

ќепец -ци *м.* (жарг.) човек со низок раст. (од срп., тур.)

ќепечки *џрид.* (жарг.) што се однесува на ќепец и на ќепеци.

ќепче -иња *ср. арх.* **1.** голема готварска лажица со долга рачка. **2.** вид мрежа за ловее риби. [тур. керсе од перс.]

ќерал *м. арх., разг.* просторија за чување на прехранбени производи; син.: остава, шпајз; *џодремни ќерали.* [тур.]

ќералник -ци *м.* исто што и ќерал.

ќералче -иња *ср. дем.* од ќерал.

ќерамида -и *ж.* **1.** старински полукружен цреп за покривае куќи и др.; *Сџариџе ќерамиди беа обраснаџи со лишаи и мов.* **2.** покривна плоча малку извиена и изработена од пресувана и испечена на 1000 – 1100⁰ глина којашто се користи за покривае куќи, згради и др.; цигла; *Кога деџаџа се џаџааџи џреку куќа, само ќерамидиџе џи криаџи.* (посл.) [новогрч.]

~ и з р а з и ~ **да обрнеме некоја ќерамида** – **1.** не ве очекувавме. **2.** не изненадивте со Вашето доаѓае; **пече ќерамида да му пушти масло** (посл.) – **1.** залудно работи. **2.** прави нешто што не дава резултат.

ќерамидар -и *м.* работник што работи на производство или продажба (продавање) на ќерамиди.

ќерамидара -и *ж.* фабрика за производство на ќерамиди.

ќерамидарка -и *ж.* **1.** работничка што работи на производство или продажба на ќерамиди. **2.** жена на ќерамидар.

ќерамидарница -и ж. **1.** место каде што се произведуваат ќерамиди. **2.** магацин, просторија или отворено место каде што се држат и продаваат ќерамиди.

ќерамидарски *приод.* што се однесува на ќерамидар и на ќерамидари.

ќерамиден -дна (и ќерамидов) *приод.* **1.** што се однесува на ќерамида; син.: ќерамидов. **2.** што има боја на печена ќерамида; син.: кафеавоцрвен; *ќерамидна обвивка.* [грч.]

ќерамидиште *ср.* место каде што се прават или се правеле ќерамиди.

ќерамидиштен -шна *приод.* што се однесува на ќерамидиште.

Ќерамидиште *ср.* (име на месност).

ќерамидница -и ж. **1.** работилница за правење и продавање ќерамиди. **2.** место каде што се прават или се правеле ќерамиди.

ќерамидов (и ќерамиден) *приод.* што се однесува на ќерамида.

ќерамидџија -ии м. *арх.* Вид. ќерамитчија.

ќерамидџика -и ж. *арх.* Вид. ќерамитчика.

ќерамидџиски *приод. арх.* Вид. ќерамитчиски.

ќерамик, керамик -ци (и ќерамичар) м. мајстор кој се занимава со ќерамички изработки. [грч.]

ќерамика, керамика ж. **1.** вид мошне тврд материјал добиен со печење на глина и други минерални додатоци. **2.** предмети направени од таков материјал. **3.** воопшто производство на глинени предмети (садови, градежни материјали и др.). **4.** уметничко грнчарство. **5.** уметнички изработени глинени предмети (садови и сл.). [герм. Keramik од грч. керамика: грнчарска глина]

ќерамит, керамит м. добро испечена тула за покривање (поплочување) на улици. [грч.]

ќерамитка -и ж. (и ќерамитче) **1.** *дем., хий.* од ќерамида. **2.** парче ќерамида; *Чоколадаџија ги фрла како ќерамитки.*

ќерамитче -иња *ср.* (и ќерамитка) **1.** *дем.* од ќерамида. **2.** парче ќерамида.

ќерамитчија -ии *м.* **1.** работник занаетчија што изработува(л) и(ли) продава(л) ќерамиди; син.: ќерамидар. **2.** работник што поставува ќерамиди. [тур.]

ќерамитчика *ж.* **1.** жената на ќерамитчија. **2.** работничка што работи во производство на ќерамиди или продава ќерамиди.

ќерамитчилница *ж.* работилница за производство на ќерамиди.

ќерамитчиски *приод.* што се однесува на ќерамитчија и на ќерамитчии.

ќерамичар, керамичар (и ќерамик) *м.* мајстор на ќерамички изработки.

ќерамичарка, керамичарка *ж.* женско лице ќерамичар, керамичар.

ќерамичарски, керамичарски *приод.* што се однесува на ќерамичар и на ќерамичари.

ќерамичен, керамичен -чна (и ќерамички) *приод.* што се однесува на ќерамика, на грнчарство или на изработки од грнчарско производство; *ќерамична вазна.*

ќерамички, керамички (и ќерамичен) *приод.* што се однесува на ќерамик, ќерамици и на ќерамика; *ќерамичка индустрија; ќерамички сувенири.*

ќерамографија, керамографија *ж.* живопис на грнчарски изработки. [грч.]

ќерамолит, керамолит *м. минер.* огноотпорен материјал од глина и сулфурна киселина. [грч.]

ќерана *ж. арх., дијал.* занаетчиска работилница, дуќан. [тур.]

ќерата *м. разг.* (при обраќање кон маж со презир) никаквецу! проклетнику! непрокопсанику!; *Ај ќераџа, шито бараиш џука? Наодвор, бре ќераџа!* [тур. kerata од грч.]

ќератин, кератин *м. анат.* рожна материја од која се образуваат ноктите, косата, роговите, копитата, перјата и сл. [грч.]

ќератоид, кератоид *м. палеон.* фосили во вид на рогови. [грч.]

ќератолит, кератолит *м. њалеонит*. фосили во вид на рогови. [грч.]

ќервиз (и ќеревиз) *м. боит*. вид миризлив зеленчук од родот на морковите со месести лисја и валчесто грапаво корениште што се користи како зачин во јадењето, *Arium graveolens*. [тур. кер(е)виз од арап.]

ќервизов (и ќеревизов) *приод*. што се однесува на ќервиз.

ќердост *ж. среќа*.

~ и з р а з ~ **ќердос нема** (разг.) – не е среќен, нема среќа; **со ќердос** (разг.) – среќно!

ќердоса *свр. разг. I. 1.* земе за себе си; *Верна домаќинка си ќердосал*; направи среќен, ожени некого за да живее среќно; син.: усреќи. **2.** види корист (од пари, стока и др.), среќно искористи нешто; *Јас ќе ѝ ги ѓи ќердосам алијаниите*. **3.** постигне успех, среќа во животот; син.: добие, заработи, успее; заслужи, фајдоса; *Кој ќердосал со крадење?* **4.** направи да биде среќен; син.: усреќи; **II. ќердоса се** – **1.** земе се. **2.** усреќи се, стане среќен во обичниот живот; *Домаќине, ние да се ќердосаме и да живееме*. [грч.]

~ и з р а з ~ **да би вечна маќа ја ќердосал** – (во клетвата) вечно да биде на маќи, да врие во пеколот; *Прашај ме, бре арамијо – му рекол дуовнико – да видам шо ќе ме прашиш, да би вечна маќа ја ќердосал!* (М. Цепенков 1980, 5, 198)

ќердосаност *ж. состојба на ќердосан; ќердосување*.

ќердосник -ци *м. тој што му е некому суден*; син.: наречник (**наречник** -ци *м. тој што е суден да живее во брак со некоја, суденик*).

ќердосница (и ќердосничка) *ж. суденица, наречница*.

ќердосничка (и ќердосница) *ж. суденица, наречница*.

ќердосува *несвр.* од ќердоса *разг. I.* Вид. ќердоса **I. II.** **ќердосува се** – се усреќува, станува среќен.

ќеревиз (и ќервиз) *м. боит*. вид зеленчук од родот на морковите со мирисливи месести листови и валчесто грапаво корениште што се користи како зачин во јадењето, *Arium graveolens*. [тур. од арап.]

ќеревизов (и ќервизов) *ирид.* што е со ќеревиз, што се однесува на ќеревиз.

ќересте -иња *ср. арх.* дрвен материјал за градење куќи и сл.; *Еве, каменот е довлечкан, сега уштите ќерестејте.* [тур. кересте од перс.]

ќерестеџија -ии *м.* мајстор што го поставува дрвениот материјал при градење на куќа; *Ќерестеџијата веќе не дава вересија.*

ќерестеџиски *ирид.* што се однесува или е во врска со ќерестеџија.

ќерестеџство *ср.* ќерестеџиски знает.

ќерефеџи *мн. жарг.* непромислени постапки, лудории. [од срп.]

ќерка *ж.* женското чедо наспрема мајката и таткото; *По мајката ќе ја познаеш и ќерката.* (посл.) *Ти говорам, ќерко, сејте се снао.* (посл.)

ќеркин *ирид.* што ѝ припаѓа на ќерка; *Ајде, аџија, на ќеркината ти свадба! Ајде ќерко ќеркина, викни си ја ќерка ти.* (посл.)

ќеркински *ирид.* што се однесува на ќерка и на ќерки; *ќеркински деџа.*

ќеркински *ирил.* на начин како кон ќерка; *Ме советувааше ќеркински.*

ќеркиче -иња *ср. дем., хий.* (и ќеркичка, ќерчица, ќеркичка) *дем., хий.* од ќерка.

ќеркичка *ж.* (и ќеркиче, ќерчица, ќеркичка) *дем., хий.* од ќерка; *Средната ќеркичка му побара десет илјади.*

ќеркиште (и ќерчиште) *ср. аузм., иејор.* од ќерка.

ќерне -иња *ср.* вид детска игра.

ќерне *ирил.* во круг; *Да се вршиш ќерне до лудило.*

ќерографија, ќерографија *ж.* (во ликовната уметност) цртање, сликање на восок. [грч.]

ќеромантија, ќеромантија *ж. книж.* гледање на восок. [грч.]

ќеропластика, ќеропластика *ж.* уметност, вештина за обликување, правење фигури од восок. [грч.]

ќерпич *м. арх.* непечена тула; син.: плитар; *Сѿоеше сиромашина колиѿка од ќерпич.* [тур.: kerpic]

ќерпичар *м. арх.* работник што прави ќерпичи.

ќерпичарка *ж. арх.* жена на ќерпичар.

ќерпичарски *ѿрид. арх.* што се однесува на ќерпичар и на ќерпичари.

ќерпичен -чна *ѿрид. арх.* што се однесува на ќерпич; што е од ќерпич.

Ќерпичоски *ѿрез.* (Кочо Ќерпичоски).

ќерќенез *м. зоол.* граблива птица и вид сокол, Фалцо тинунцулус. [тур.: kerkenez]

ќерќиче *ср. дем., хий.* од ќерка.

ќерќица *ж.* (и ќерќиче, ќерќичка, ќерќичка) *дем., хий.* од ќерка.

ќерќичка *ж.* (и ќерќиче, ќерќичка, ќерќица) *дем., хий.* од ќерка.

ќерќиште (и ќерќиште) *ср. ауѿм., ѿејор.* од ќерка.

ќеса -и (и кеса) *ж.* **1.** вреќиче или торбиче, обично пластично за амбалажа. **2.** *ѿрен.* оток. **3.** мозолче.

~ и з р а з ~ **гнојна ќеса** – гнојница.

ќесар, кесар *м. арх.* (според грч. лично име Кесар) **1.** цар, император. **2.** средновековна титула на роднина и виш чиновник на владетел во Византија и др. земји.

~ и з р а з ~ **божјето е на бог, ќесаревото на ќесар** – секој го добива она што му следува. [грч. од лат.]

ќесарев, кесарев (и ќесаров) *ѿрид. арх.* што му припаѓа на определен ќесар.

~ и з р а з ~ **божјето на Бог, ќесаревото на ќесар** – секој го добива она што го следува.

ќесарија *ж.* (и кесарија).

ќесарица, кесарица (и ќесарка) *ж. арх.* **1.** царица. **2.** сопруга на ќесар.

ќесарка, кесарка (и ќесарица) *ж. арх.* женско лице ќесар, царица.

ќесаров, кесаров (и ќесарев) *ѿрид. арх.* што му припаѓа на определен ќесар.

ќесарош *м.* (жарг.) тој што краде од џебови; син.: џепарош. [преку срп.; тип.: тезгарош]

ќесарски, кесарски *приод. арх.* што се однесува на ќесари; царски, императорски, владетелски.

ќесарство, кесарство *ср. арх.* ќесарска власт; ќесарска земја, царство.

ќесе, кесе -иња *ср.* **1.** мало џебно торбе, торбиче (од кожа или ткаенина) за чување или носење пари; *Од туѓо ќесе лесно е за давање. Ако сме браќа ќесињатија не ни се сестри.* (посл.) **2.** (раширено) кожена или книжна торбичка за носење на разни нешта во неа; *Го извади коженојто ќесе црно и смачкано.* **3.** количина колку што собира едно ќесе; *Нашол ќесе пари.* **4.** платнено торбе за бришење, триење при миење, капење; *Се истрирала со ќесето.* **5.** *ирен.* оток (обично под очите) со изглед на ќесе; *Лицето му беше бледо, а поод очите му висеа две ќесења – праѓи од ијанство и бурен животи.*

-ќесе Вид. тутун-ќесе.

~ и з р а з и ~ **ветер ми вее во ќесето** – немам денар врз мене; **во туѓо ќесе не пикај нос!** (посл.) – во туѓи работи не мешај се!; **го одврзе ќесето** – штедро почне да дава; **заедничко ќесе** – паричен фонд направен од средства на другари, пријатели и сл.; **змија(та) му влегла в ќесе** (посл.) – станал мошне скржав; **ладно (студено) му е ќесето** – нема пари; **му свечки ќесето** (посл.) – има пари; **му се свиткала змија во ќесе** (посл.) – станал мошне скржав; **му стане ортак на ќесето** – постојано му бара пари; **не врза долго ќесе** – ништо не загуби; **не врзува долго ќесе** – нема што да загуби; **не му влегува во ќесето; ништо в ќесе не му влегува** – ништо не добива; нема никаков интерес од тоа; **парите сами в ќесе ќе ти влезат** – не губиш никаква пара; **топло му е ќесето** – има пари. [тур.: кесе]

ќесенце -ца, **кесенце** -ца (и ќесуле) *ср. дем.* од кесе.

ќесер *м. арх.* вид мала столарска тесла. [тур.]

ќесерест *приод. арх.* што има облик, форма, изглед на ќесер.

ќесест, кесест *приод.* што личи на ќесе, што има форма, облик на ќесе.

ќесеџија -ии *м. арх., разг.* **1.** јунак, добар борец којшто сече(л) непријателски глави, убива(л) луѓе; син.: крвник. **2.** друмски разбојник; син.: грабач, пљачкаш, арамија; *дошло време да умира ќесеџијата.* [тур.]

ќесеџика *ж.* жена на ќесеџија.

ќесеџиски *приод. разг.* што се однесува на ќесеџија и на ќесеџии.

ќесеџиство *ср.* крадење на ситно.

ќесим *м. и прил. арх. I. м.* **1.** цена на големо, паушал. **2.** наем, закупнина. **II. прил.** сè заедно, едно на друго, кутуре, кутурица, ѓутуре, ѓутурица. [тур.: kesim]

ќесинка, кесинка *ж. дем.* од ќеса.

ќесичка -и (и кесичка) *ж. дем., хил.* од ќеса. **1.** Вид. ќеса **1**; *По рафџовиџе ќесички со жиџи.* **2.** количина колку што собира една ќесичка; *ќесичка мајонез.* **3.** мал оток (обично под око); *Очиџе му беа набабрени, џоод нив висеа ќесички шџо видливо раснеа.*

ќесиште -ишта, **кесиште** *ср. аугм.* од ќесе; големо ќесе.

ќескин *приод. неизм. арх.* остар, лут; злобен, завидлив; – каскан. [тур.: keskin]

ќесуле, кесуле -иња (и ќесенце) *ср.* **1.** *дем.* од ќесе. **2.** количина колку што собира едно ќесуле; *Ќесулеџо џари си џи нашол во црниџаџа.* **3.** мал оток (обично под око).

ќесулка, кесулка *ж.* исто што и ќесенце; син.: ќесуле, кесуле.

ќетен *м. арх.* лен; во составот: *ќеџен-алва* – алва во вид на конци. [тур.: keten halvası од арап.]

ќетенов *приод.* што е од ќетен, што се однесува на ќетен; *ќеџеново семе.*

ќеф -ови *м. разг.* **1.** добра волја, добра желба, сакање, посак, посакување; *Гласаџ џо ќефоџ на оние, џисариџе оо Оџиџинаџа.* **2.** добро настроение, весело расположение, веселба, веселје, забава; *Шџо си без ќеф, мори жено? Кој на*

ќефоѝ, кој ѝреку ќефоѝ. (посл.). 3. задоволство, наслада; Ами за свој ќеф си ѝѝјам. Да си ѝи ѝрикажуваме ќефовиѝе.

~ и з р а з и ~ **без ќеф** – нерасположен; **гледај си го ќефот!** – настојувај тебе да ти биде добро, ти да си задоволен, та за други не бери грижа (не грижи се)!; **да не му го скрши ќефот** – го остави да биде и понатаму задоволен; **за ќеф** – 1. за своја душа. 2. за задоволство; **за ќефот твој не си го пукам мевот** (посл.) – не ти одам по волјата твоја; **има ќеф** – сака, драго му е; **како ти е ќефот?** – како си расположен?; **кој на ќефот, кој преку ќефот** – не се знае кој како ќе го затекнеш, најдеш (расположен или нерасположен); **му дојде ќефот** – 1. се согласи; 2. одеднаш му се јави желба, одеднаш посака (да стори нешто); **му направи ќеф** – стори некому задоволство, наслада; **му се направи ќефот** – стане така како што сакал; **му се прави ќефот** – задоволен е; **му се расипа ќефот** – остана нерасположен; **му се стори ќефот** – стане така како што сакал; **на свој ќеф** – по своја волја; **на ќефот згора** – како врв на убаво расположение; **не ми е ќеф** – не сакам, немам желба; **не сум ти по ќеф** – не сум ти по волја; **не ти го имаше ќефот** – не те сакаше; **нека ми биде по ќефот** – нека стане по мое, нека биде јас како што сакам; **нека ми се направи ќефот** – нека стане по мое, нека биде јас како што сакам; **нека ми се стори ќефот** – нека стане по мое, нека биде јас како што сакам; **нека ти биде (нека ти се стори) ќефот** – нека биде по твое (ти како сакаш); **нема ќеф** – не сака, не му е драго; **од ќеф** – од задоволство; **оди по ќефот свој** – по своја волја работи, прави што сака; **по ќефот свој** – по своја волја (постапува, прави); **само за ќеф** – 1. да уживаш, да се насладуваш, да ти е мило (да гледаш, да слушаш и сл.). 2. мошне убаво. 3. за свое задоволство; **секој си живее по ќефот свој** (посл.) – секој живее како што си сака; **си го гледа ќефот** (разг.) – живее безгрижно; **стори му го ќефот** – направи така како што сака тој; **така ми вели ќефот** – така сакам; **така ми сакаше ќефот** – моја волја беше тоа; **терај си го ќефот!** – уживај!; **ќефот ми е** – би сакал; **ќеф тера** – ужива. [тур.: keyif од арап.]

ќефал *м. зоол.* вид риба која живее во Црното и Средоземното Море но и во реки, *Mugil carpio*. [грч.]

ќефи се *несвр. разг.* се весели, се забавува; *Не ѿуку се ќефи.*

ќефил *м. арх.* (според тур. *kefil* од арап. / гарант, сведок; *Јас за мене ќефил ќе си најдам.*

~ и з р а з ~ **дава ќефил** (разг.) – дава ветување, гаранција; син.: ветува, гарантира.

ќефилак *м. арх.* гаранција. [тур.]

ќефили *несвр. разг.* гарантира, сведочи. [тур.]

ќефин *м.* бело платно во кое муслиманите го завиткуваат покојникот. [тур.]

ќевинен -иот *ѿрид.* што се однесува на ќефин.

ќефир, кефир *м.* вид млечна диетална киселкава кавкаска пијачка богата со витамини. [кавк.]

ќефли *ѿрид. неизм. арх.* исто што и ќефлидисан.

ќефлив *ѿрид.* што е малку настранлив, што има променливо расположение; син.: каприциозен, посебен, особен, непостојан.

ќефледиса (се) *свр.* Вид. ќефлидиса (се).

ќефледисан *гл. ѿрид.* Вид. ќефлидисан; *Овие зборови ѿовеќе ѿаѿи ѿи зборуваше кога беше ќефледисан.*

ќефледисува (се) *несвр.* Вид. ќефлидисува (се).

ќефлидиса *свр. I. разг.* расположи. **II. ќефлидиса се** – **1.** расположи се. **2. ѿрен.** поднапие се.

ќефлидисан *гл. ѿрид.* добро расположен, весел од алкохол; син.: поднапиен, тргнат. [тур.]

ќефлидисува се *несвр.* од ќефлидиса се.

ќефлија -иѿ *ѿрид. неизм. и м. разг. I. ѿрид. неизм. 1.* убаво расположен; *Како да е ќефлија. 2. ѿрен.* поднапиен; *Од свадбаѿи се враѿи ќефлија. 3. ѿрен.* развиорен; пријатен; *Веѿерчеѿи ѿиѿо вее е некако ќефлија. II. м. 1.* тој што е добро расположен. **2.** тој што е во поднапиена состојба; *ќефлијаѿи си оѿиѿе.*

ќефне му (ми) *свр.* текне му (ми), дојде му (ми) желба, расположение (да направи нешто); *Му ќефнало сега да јаде.*

ќефнува му (ми) *несвр.* од ќефне му (ми).

ќефува *несвр.* си го гледа ќефот.

ќефче *ср. хий.* од ќеф.

ќефчок *м. хий.* од ќеф.

~ и з р а з ~ **ќефчок направи** – малку се развесели, се расположи; *Њогај Марко лели му велеше: / – Туретије ми уш-тије еден чабур, / малку ќефчок и јас да најраам!* (М. Цепенков 1980, 1, стр. 108)

ќече -иња, **кече** -иња *ср.* **1.** плитко бело арнаутско капче од валана волна. **2.** черга од валана волна. **3.** *џрен.* густа коса. [тур.]

ќеш (и ќеш) *м. арх.* Вид. ќеш; *Ама ... Немам џари! Ми џреба ќеш!*

ќешиш (и ќешишин) *м.* калуѓер. [тур. од перс.]

ќешишин (и ќешиш) *м.* калуѓер.

ќешќе (и **ќешки**) *честџ., џрил. разг.* Вид. ќешки; *Ќешќе у неџо да ми џцовиса магареџо.*

ќешки (и **ќешќе**) *честџ., џрил. разг.* (за искажување каење) подобро би било, камо таа среќа; *Ќешки да можев да џи се јавам.* [тур. од перс.]

ќојлија -ии *м. арх.* селанец. [тур.]

ќоле -иња *ср. арх.* роб, слуга; *Ќорбаџијаџи ме куџи мене за ќоле.* [тур.]

ќопав *џрид. разг.* **1.** што криви; син.: куц, хром; *Ќор ќо-џав води.* (посл.) *Жива душа нема џо улици: само ќоџави ку-чиња.* **2.** *џрен.* невешт, неумешен; *Ќоџав е во раџеџе.* [ром.]

ќопавец -вци (и **ќопавко**) *м.* човек што криви.

ќопави *несвр.* криви, куца.

ќопавица (и **ќопавка**) *ж.* таа што криви.

ќопавка (и **ќопавица**) *ж.* таа што криви.

ќопавко -овци (и **ќопавец**) *м.* човек што криви.

ќопавост *ж.* својство, состојба на тој што е **ќопав**.

ќопек -ци *м. арх., разг.* **1.** куче, пес. **2.** *џејор.* будала, глупак; мангуп; *Шџо е, бре ќоџеци?* [тур.: корек]

ќопечки *џрид.* што се однесува на **ќопек** и на **ќопеци**.

ќопчо -овци *м. разг.* куц човек, **ќопавко**.

ќор (и ќорав) *йриг*. **1.** слеп (што не гледа на едно или на двете очи); *На ќор свеќа не се дава.* (посл.) **2.** што не гледа добро, што гледа слабо; *Ќора беше, мори жено, да не видиши оиши над мене е квачкаџа.* **2.** глупав, невешт, сметен; син.: слепец; *Ќор дал, слеј зел.* (посл.) *Тайќоџо ќор и децаџа ќори не ќе бидат.* (посл.) **3.** како именка во среден род: *ќоро* – Вид. *ќоро*; во м. р. *ќориот*; *Ќе џе фаџи како ќориот во гравоџи.* (посл.)

~ и з р а з и ~ **пијан ќор** – многу пијан; **ќор колосек** – безизлезна ситуација; **ќоро време** (жарг.) – 1. време кога се прават огромни профити поради недоволна законска регулатива, процедура, контрола и сл. 2. хаос во кој не се знае кој што прави; **фишекот му е ќор** – 1. не гледа ништо. 2. немоќен е. [тур.]

ќорав (и ќор) *йриг*. *разг.* **1.** слеп; *како ќорав одиш.* **2.** (при негирање) за потсилување на негирањето и потцртување на целосно отсуство на она што е означено со именката како објект; *Овде немало ќорав човек.* **3.** во именска служба ср. род: *ќораво* – Вид. *ќораво*; *Нема веќе ќораво*; во именска служба (во определена форма): *ќоравиот* – тој што е ќорав; *На ќоравиот и денџа и ноќџа му се исти.* *Меѓу ќоравиџе и едноокиот е цар.* (посл.)

~ и з р а з и ~ **отворено ќорав ме прави** – отворено мисли дека не го гледам; **при очи ќорав ме прави** – мисли дека ништо не гледам; **ќе те фати како ќоравиот во гравот** (посл.) – лесно ќе те фати; **ќорав ден** – ден, време, момент кога некој набрзина решил да се ожени; **ќорава недела** – време, момент кога некој набрзина решил да се ожени; **ќорава сабота** – време, момент кога некој набрзина решил да се ожени; **ќоравиот гавол ќе го знае** – никој не го знае; **ќораво време** – време, момент, кога некој набрзина решил да се ожени; **ќораво пиде** – вид зеленчук; **ќораво пладне** – закуска по ручекот; **фишекот му е ќорав** – 1. ништо не гледа. 2. немоќен е.

ќоравец (и ќоравко) *м.* ќорав човек; син.: слепец.

ќорави *несвр.* **1.** прави ќор; *Ми нема рамен, ќоравам сè околу себе.* (Ж. Чинго). **2.** станува ќор; син.: ослепува.

ќоравица (и ќоравка) *ж.* ќорава жена; син.: слепачка.

ќоравка -и (и ќоравица) *ж.* слепачка.

ќоравко -овци (и ќоравец) *м.* ќорав човек; син.: слепец.

ќораво *ср.* **1.** ќорави (глупави, несмасни) лица собрани заедно. **2.** без труд, лесно стекната или неочекувана печалба, добивка, полза, корист; *Го удри ќоравојџо.*

~ и з р а з и ~ **го удри ќоравото** – лесно заработи, спечали; **куцо и ќораво** – сите до еден без исклучок; **криво и ќораво** *разг.* – сите до еден без исклучок; **ќораво и сакато** – сите до еден без исклучок.

ќораво *џрил.* **1.** како ќорав не знаејќи каде; *ќораво се вдадоа глупцијџе лево, десно.* **2.** *џрен.* глупаво, невешто, несмасно.

~ и з р а з ~ **ќораво гледа** – ништо не видува (не виѓава).

ќоравост *ж.* состојба на тој што е ќорав; син.: слепост.

ќоралник -ци *м.* разни невредни предмети; *Реди: греди, џрујчиња, душемиња, колца, ќоралници ...*

ќоре -евци *м.* (при обраќање со презир) слепче.

ќорест *џрид.* (малку) слеп; *Кукло моја ќорестџа!*

ќоресто *џрил.* како кај ќорест; *Ќорестџо џоѓледна.*

ќорец -рци *м.* **1.** (ретко) ќор човек. **2.** куршум за вежба(ње); *Сиџе фишеци џџи се ќорци, бре џџаџко!*

ќорка *ж.* жарг. затвор; *Се ми се чини дека ќе џџе џроѓласџџи за инсџираџџор на некоја анџџиоржавна орѓанизација и коѓа ќе џџе вчеџкаџџџи, ќе џџе џџкнаџџи во ќорка!* [срп. од тур.]

ќорла *ж.* ќорава жена; син.: слепачка.

ќорле -евци *м.* (при обраќање со презир) слепче.

ќорлеме (и ќорлемечки) *џрил. разг.* Вид. ќорлемечки.

ќорлемечки (и ќорлеме) *џрил. разг.* **1.** на слепо, како без очи; син.: слепечки. **2.** како без глава: син.: обезглавено. [тур.]

ќорне *свр. жарг.* украде, мавне, смота.

ќорнува *несвр.* (жарг.) од ќорне.

ќоро -и *ср. разг.* **1.** ќори (глупави, несмасни) лица собрани заедно; *и ќоро и сакаџо.* **2.** згодна прилика; *најде ќоро.*

~ и з р а з и ~ и **ќоро и сакато** – сите; *Се собра и ќоро и сакато*; **му се падна на ќорото** – лесно спечали; *Да ти се погоди на ќорото и да не земеи?*; **му се погоди на ќорото** – начека добра прилика лесно да заработи, да спечали, да добие (нешто); **на ќорото** – во матното, со лесно; *ти спечали на ќорото*; **најде ќоро** – начека добра прилика лесно да заработи, да спечали, да добие (нешто); **нема веќе ќоро** – нема веќе лесно; **удри на ќорото** – начека добра прилика лесно да заработи, да спечали, да добие (нешто).

Ќоровиќски ѓрезиме; Беше јунак верен како никој, / та оноа куче Ќоровиќско / го прелага некако на братство / и срамотно, да би нем го изел! (П. П. Његош / Бл. Конески, Горски венец, 85)

ќорсокак -ци м. **1.** улица без излез на крај, слепа улица; зафрлена, недостапна улица; *Доаѓаа од еден ќорсокак и се ѓубеа во некој ѓремин.* **2.** ѓрен. простор од кој многу тешко се наоѓа излез; *Небеснаѓа синевина како да имаше лавиринѓи и ќорсокаци од оние на земјаѓа.* **3.** ѓрен. безизлезна положа, ситуација; *Живоѓен ќорсокак*; Вид. ги и изразите.

~ и з р а з и ~ **дојдовме во ќорсокак** – 1. се најдовме во простор од кој многу тешко се наоѓа излез. 2. се најдовме во безизлезна ситуација; **животен ќорсокак** – тешка судбина од која нема излез; **пеколен ќорсокак** – тешка судбина од која нема излез; **попаднавме во ќорсокак** – Вид. дојдовме во ќорсокак; **се доведовме во ќорсокак** – Вид. дојдовме во ќорсокак; **се најдовме во ќорсокак** – Вид. дојдовме во ќорсокак. [тур.]

ќорсокаче -иња ср. разг. дем. од ќорсокак; (Васе Манчев 44)

ќорќутук -ци м. разг. мртов пијан; *...сѓиѓна ѓијан ќорќуѓук.*

ќорфишек -ци м. арх. **1.** куршум за вежба(ње); *Овде не се вбројувааѓи и посѓиојаниѓе ќорфишеци...* **2.** ракета. **3.** ѓрен. измама, лага, блеф. [тур.]

ќорци-фишеци мн. арх. куршуми за вежба(ње). [тур.]

ќорче -евци *м. разг.* (при обраќање со презир) слепче, слепецу! *А, бре ќорче, оџи њак викаш њо мене?*

ќорчо -овци *м. разг.* **1.** ќорав човек или животно; син.: слепчо. **2.** (при обраќање со презир); син.: проклетнику; никаквезу; *Еј, ќорчо, каде? Ќорчовци, иџо се свериџе накај цркваиџа?; Миџи, ќорчо, да џе лажам.* (посл.)

ќос -ови (и кос -ови) *м. зоол.* со темни перја средно голема преселна птица којашто живее по паркови, лозја, планински предели и на др. места; син.: црн дрозд, *Turdus merula*

~ и з р а з и ~ **кога ќе му пораснат на коњот рогови, тогај и на ќос мустаќи** – никогаш; **молчи како ќос на јајце** (посл.) – докрај молчи.

ќос *џрид.* и *м. I. џрид.* (за возрасен маж) на кој не му растат брада и мустаци; син.: ќосав; *Друџар џреџседаџеле, иџо да џџи кажувам – ќос, жолџи, џоли очи. II. м. ќосе.*

ќосав (и ќос) *џрид.* на кој не му растат мустаќи и брада; *ќосаво момче.*

ќосави *несвр.* станува ќос.

ќосавост *ж.* својство на тој што е ќосав; *Се џодбива со неџоваџа ќосавостџ.*

ќосе *ср.* возрасен човек на кој не му растат брада и мустаци; *Само на ќосеџо мустџаќи не му никнаџи..*

ќостек -ци *м. арх.* **1.** дебело обично сребрено или златно синцирче (ланче) за џебен часовник; *Пред очи ми се неџоваџа реџко висока сџава и неџовиоџи дебел сребрен ќосџек.* (совр. проза) **2.** предмет изработен од монистра (го носи ороводеџот). **3.** сврска за сопнување на предните нозе кај коњот; син.: букаџии. [тур.: костек]

ќотек -ци *м.* тепање; *Коњџџе се џеџааџи, а маџареџо џо јаде ќоџекоџи. Два ќоџека се караџи, ама не и два ручека.* (посл.)

~ и з р а з и ~ **бара ќотек** – сака да биде тепан; **брз е на ќотек** – радо бие, тепа, удира; **го отепал од ќотек** – го изна-тепал; **го скапал од ќотек** – го изнатепал; **го скинал од ќотек** – го изнатепал; **го скрши од ќотек** – го изнатепал; **добие ќотек** – 1. истепан е, натепан е. 2. (во натпревар, во војна) победен

е; **извлече ќотек** – 1. го изнатепаа, истепан е, натепан е. 2. (во натпревар, во војна) победен е; **изеде ќотек** – 1. изнатепан е, истепан е, натепан е. 2. (во натпревар, во војна) победен е; **ја донесе работата до ќотек** – дојде до тепање; **јаде ќотек** – 1. го тепаа, го изнатепаа, истепан е, натепан е. 2. победен е (во натпревар, во војна); **му го удрил ќотекот**; **му удри ќотек** – добро го натепал; **плаче за ќотек** – сака да биде тепан; **си го бара ќотекот со борина** (посл.) – сосила бара ќотек; **со ќотек се збиле** – фатиле да се тепаат; **ќотекот е од рај излезен**; **ќотекот излегол од рајот** (посл.) – со ќотек се постига целта; **ќотекот има два краја** – крајот на нешто може да биде двоен: лош или добар (поволен); **ќотекот ќе биде пак наш** – ние пак ќе (го) изгубиме (натпреварот). [тур.]

ќофте -иња *ср.* **1.** пржено топче во вид на погачка од сомлено или исечкано месо; јадење приготвено од такви топчиња во сос; *Ручавме ќофти на кромио.* **2.** *ирен.* мошне низок човек.

~ и з р а з ~ **го направи ќофте** – 1. го направи за никаде. 2. го натепа, го изнатепа, го истепа прекумера. [тур. од перс.]

ќофтенце -ца *ср. дем., хий.* од ќофте.

ќочек -ци (Вид. чочек) *м. разг.* **1.** играч во специјална игра; *Навикал (џашиџа) ќочеци.* **2.** самата игра (вид женски ориенталски танц). [тур.]

ќочечки *ирид.* што се однесува на ќочек.

ќош -еви, -ови *м.* (и ќоше) *разг.* агол, кат; *Собрана во еден ќош од собатиа и загледана во друг ќош. Засијанува по ќошовиџе од кукиџе.* [тур. од перс.]

ќошалија -ии (и ќошелија) *ирид. неизм. разг.* што се наоѓа на ќош или има многу ќошеви (ќошови); *ќошалија соба; ќошалија нива.*

ќоше -иња *ср.* (и ќош) *разг.* **1.** агол, кат; *Во ќошеџо некои шејоџеа.* **2.** мошне мал простор; *Фатиџил некое дуќанче, ќоше друџи да работиџи за него.*

~ и з р а з и ~ **го втера во ќоше** – го доведе во безизлезна ситуација (да не знае каде да оди и што да прави); **фатил ко-**

ше – 1. се иставил, се повлекол. 2. се нашол во безизлезна ситуација.

ќошелија -ии (и ќошалија) *ѝрид. неизм. разг.* што се наоѓа на ќоше или има многу ќошиња; *дукан ќошелија.*

ќошест *ѝрид.* што има форма изглед на ќоше.

ќошесто *ѝрил.* со ќошиња.

ќошлест *ѝрид. разг.* што има форма на ќош, ќоше; син.: аглест.

ќошлесто *ѝрил.* како кај ќошлест; син.: аглесто.

ќошлија -ии *ѝрид. неизм.* што е со ќошиња; *...од куќи сидоѝ ќошлија... да си го ѝоѝравам.*

ќуд, **ќудот** *м., ќудта ж.* (мн. нема) **1.** збир на сите психички својства што се манифестираат во поведението на човека и неговите постапки; син.: карактер, нарав, природа; *Имаше лоша ќуд.* **2.** суштествена карактеристика што се појавува кај животните; син.: навик, навика; *Збива и слуша истѝо ѝаќво збивање, во нив не јачи ќуд на свер ѝуку јад и болка.* **3.** моментно саќање; син.: каприц, ќеф.

~ и з р а з ~ **волкот влакното го менува, но ќудта не ја менува** (посл.) – човек каков се родил, таков ќе си остане. [тур.]

ќудлив *ѝрид. разг.* што е малку настранлив, што има променлива ќуд; син.: настран, каприциозен, посебен, особен, чуден; моментален.

ќудливо *ѝрил. разг.* на ќудлив начин; син.: каприциозно, посебно, особено, чудно.

ќудливост *ж. разг.* својство на тој што е ќудлив; син.: настраност, каприциозност, посебност.

ќукш! (и ќуш!) *изв.* извик за терање маѓариња.

ќулав *м.* (и ќулавка) вид зимска капа со остар, цуцулест врв; дервишка капа; *Го извади ќулавоѝ од глава и сѝроѓо ѝоѓледна.*

~ и з р а з и ~ **види му го умот и крој му го ќулавот** (посл.) – откако ќе видиш што човек е, смисли нешто да му направиш; **му го скрои ќулавот** – 1. смисли нешто да му направи, му направи непријатности. 2. го измами, го изигра не-

кого; **убав кѹлав им кладе на глава** – многу ги засрами, посрами. [тур. kulañ од перс.]

кѹлавка -и ж. (и кѹлав) зимска капа.

~ и з р а з и ~ **му ја крои кѹлавката** – прави план да го уништи; **му ја скрои кѹлавката** – го уништи, го сотре; **стави си ја кѹлавката настрана** – не грижи се за ништо.

кѹлбастија -ии ж. арх. парче месо печено на жар. [тур.]

кѹлум м. арх. **1.** боздоган, топуз. **2.** иејор. ограничен човек; син.: будала, глупак. [тур.]

кѹлумар -и м. арх. боздоганџија.

кѹлумарец -рци м. боздоганџија; *Идаӣ кѹлумарци.*

кѹлумарски ирид. арх. што се однесува на кѹлумарци.

кѹлче -иња ср. арх. **1.** парче злато, сребро или друг метал како суров материјал; *неколку кѹлчиња злаӣо.* **2.** врзопче. [тур. од перс.]

кѹмбе -иња ср. дијал. обична ламаринена печка на дрва; *Некои сѣануваа и го зайвораа иенџерей̄о на врайничей̄о оо кѹмбей̄о. Го крена кѹмбей̄о йолно со жарје.* [тур.]

кѹмбенце -ца ср. дем., хий. од кѹмбе; *Седнав до загасна-ӣоӣо кѹмбенце.*

кѹм-кѹм! изв. извик за подражавање на тап звук испуштан од некој предмет.

кѹмез м. арх. разг. **1.** гулабарник; кокошарник. **2.** запуштена, влажна и извалкана меана или стан. **3.** ирен. мала, тесна соба или стан. [тур.]

кѹмез-бистро -оа ср. запуштено, влажно и извалкано бистро; *За излез во некое кѹмез-бистро ӣрговецой̄и навечер е облечен во ӣесно.*

кѹмка несвр. оном. **1.** дијал. (за течност) клумка. **2.** произведува, издава звук кѹм-кѹм, тропа. **3.** дијал. баботи.

кѹмур м. разг. јаглење (јаглења); *Кога не расӣовара кѹмур, ги расӣовара вагончињай̄и со ӣули.* (совр. проза) [тур.]

~ и з р а з ~ **црн како кѹмур** – мошне црн, сосем црн.

кѹмура̀на ж. арх. **1.** јама каде што се пали дрвото заради добивање кѹмур. **2.** место каде што се продава кѹмур. [тур.]

ќумурен -рна *ирид. разг.* што е од ќумур, што се однесува на ќумур; *ќумурен ирав.*

ќумуриште *ср. разг. 1. аузм.* од ќумур; *Сѣоеше куйоѣ ќумуришиѣ извишен колку врвовиѣ караормански.* (совр. проза) **2.** место, простор каде што се прави ќумур; син.: јагленарница.

ќумуриштен -шна *ирид.* што се однесува на ќумуриште; *ќумуришни складишиѣ.*

ќумурник -ци *м.* просторија за ќумур; син.: ќумурница.

ќумурница -и *ж.* просторија за ќумур; син.: ќумурник.

ќумурџија -ии *м. разг.* работник што произведува или продава ќумур; син.: јагленар; *Поарно в село чорбација, ооошиѣ в ѓрад ќумурџија.* (посл.)

ќумурџика *ж. разг. 1.* работничка што произведува или продава ќумур. **2.** жена на ќумурџија; – син.: јагленарка.

ќумурџилница *ж. арх.* место каде што се произведува ќумур; син.: јагленарница.

ќумурџилук *м. арх.* Вид. ќумурџиство. [тур.]

ќумурџиски *ирид. разг.* што се однесува на ќумурџија и на ќумурџии; син.: јагленарски.

ќумурџиски *ирил. разг.* како (кај) ќумурџии.

ќумурџиство *ср. разг.* производство и продажба на ќумур; син.: јагленарство.

ќумурџиче *ср. дем.* детето на ќумурџија.

ќунк -нци *м. 1.* ламаринена цевка за одведување на димот од ќумбето во соба; *Ги зеде ѣоѣ мишка ќунџиѣ и со забрзан чекор се уѣаѣи кон цркваѣѣ.* **2.** широка цевка од специјална керамика за водовод или канализација; *Пиравчани ирокоѣале канал и наѣравиле ќунџи за ѣа ја однесаѣи водаѣѣ во селоѣѣ. Нивниѣѣ ќунџи биле земјени.* Поп-Јовановски, Апостол : 1994, *Бојмија. 3.* предмет што личин на ќунк; *Оѣ едниѣѣи ќунк исѣаѣна ѣушкаѣѣ.* [тур.]

ќуп -ови *м.* поголем земјен (земјан, земен) сад од врчвата обично со тркалезна форма и тесно грло без рачки отстрана; *Некој ѣиѣјан морнар ѓѣ забораѣил книжулеѣѣ заѣ скршен куй. Носеа на ѓлаѣиѣѣ ѓѣлеми куйѣѣѣ со вода.*

~ и з р а з и ~ **сите во еден кѹп** – сите заедно, сите наедно; **кѹпот на бракот почна да пука** – почна бракот да се растура. [тур.]

кѹпар *м. арх.* **1.** тој што прави (правел) и продава(л) кѹпови. **2.** *ѳрен.* мал човек; *Се насмеал шуѳар на кѹпар.* (посл.)

кѹпарка *ж.* **1.** жената на кѹпар. **2.** женско лице кѹпар 1 и 2.

кѹпаркин *ѳрисв. ѳрид.* што е на кѹпарка.

кѹпаров *ѳрисв. ѳрид.* што е на кѹпар.

кѹпарски *ѳрид.* што се однесува на кѹпар и на кѹпари.

кѹпарство *ср.* занает на кѹпар.

кѹпест *ѳрид.* што е како (кај) кѹп; *Пред нас се ѳросѳира кѹпестѳо возвишение.* (совр. проза)

кѹпесто *ѳрил.* со форма, изглед на кѹп.

кѹпиште *ср. ауѳм., ѳејор.* од кѹп.

кѹпка -и *ж. зоол.* вид риба распространета во реките Струмица и Вардар, *Gobio lepidolaemus.*

кѹпов *ѳрид.* што се однесува на кѹп.

кѹприја -ии *ж. арх.* мост. [тур.]

кѹприски *ѳрид. арх.* што се однесува на кѹприја.

кѹпче -иња *ср. дем.* од кѹп.

кѹпченце -ца *ср. дем., хий.* од кѹп(че).

кѹрдија -ии *ж. арх.* **1.** краток кожув или палто поставено со крзно обично овчко, без или со ракави, машко или женско, кусо или долго. **2.** долго женско алиште опшиено со крзно. [тур.]

кѹрек -ци *м. арх.* лопата за гребење земја, песок и сл. [тур.]

кѹрк -ови *м.* горно алиште (наметка и сл.) поставено или опшиено со крзно, со кожа; син.: кожув; *Нов, долѳ кѹрк му се влечеше од раменициѳѳе. Жиѳѳи кѹркоѳ Свеѳчев?*

~ и з р а з и ~ **му го скрои кѹркот** – 1. науми, смисли нешто да му направи (да го наседне, да го измами). 2. му донесе непријатности; **убав кѹрк му скрои** – многу лошо му направи. [тур.]

кѹрков *ѳрид.* што се однесува на кѹрк.

ќуркчија -ии м. Вид. ќурчија; *И лисицаџа е иџра, ама кожаџа нејзина на ќуркчиџа ја продава.* (посл.)

ќурче -иња ср. дем. од ќурк.

ќурчија -ии м. арх. занаетчија што прави и продава ќуркови; син.: кожувар, крзнар; *Сиџе деца џи дала на занаетџи, кој ќурчија, кој абација.* [тур.]

ќурчилук м. арх. Вид. ќурчиство. [тур.]

ќурчиски ирид. арх. што се однесува на ќурчија и на ќурчиџи; кожуварски, крзнарски; *ќурчиски дуќан.*

ќурчиство ср. арх. ќурчиски (крзнарски) занает; син.: кожуварство, крзнарство.

ќускија -ии ж. арх.,разг. **1.** железен алат во форма на лост за кревање товар, за правење дупки во земја и сл.; дебела тојага; *Сиџарецоџи не ја крена ќускијаџа и не џи заџлаши.* **2.** ирен. тап човек; глуп човек; *Колку далеку не однел, влечејќи не за нос овој ќускија, – џокажа со џлаваџа кон Јуџо.* [тур.]

ќуспе -иња ср. **1.** екстракт добиен од исцедени семиња на маслодајни растенија. **2.** остатоци од таквите исцедени семиња; *Ќуспеџо служеше за храна на добииокоџи.* [тур.]

ќустек -ци м. Вид. ќостек. [тур. костек]

ќут м. разг. резултат од ќутењето; син.: молк; *со ќуџи џомина.*

ќут! изв. разг. ќути! молчи!; *Ќуџи! Да не џи дојдам!*

ќутек -ци м. разг. Вид. ќотек.

ќутенката ирил. ќутејќи, молчејќи; *Се изнаработџи ќуџенкаџа.*

ќути несвр. разг. молчи. **1.** не зборува, се воздржува од зборување, раскажување; син.: молчи; *Па иџио ќуџиџи, бре, јас и џи ке бидеме ирви оруџари.* **2.** (ретко) премолчува нешто, не изнесува на јавност, не оддава тајна. **3.** ирен. мирен е, нем е, тивок е, не пушта глас (звук, шум) од себе. **4.** ирен. неактивен е, не презема никакви акции, мирува.

~ и з р а з ~ **ќути како сид** (разг.) – ништо не кажува.

ќутлив ирид. разг. којшто малку зборува; син.: молчалив, молчелив.

ќутливец -вци (и ќутливко) *м. разг.* човек што ќути; син.: молчаливец, молчеливец.

ќутливица *ж. разг.* таа што ќути; син.: молчаливка, молчеливка.

ќутливко -овци (и ќутливец) *м. разг.* човек што ќути; син.: молчаливец, молчеливец.

ќутливо *прил. разг.* на ќутлив начин; син.: молчаливо, молчеливо.

ќутливост *ж.* ќутлив карактер, ќутлива природа; син.: молчаливост, молчеливост, неразговорност.

ќутук -ци *м.* **1.** кратко парче отсечено стебло; син.: клада, пен, пенушка, трупец; *Луѓето седнаа на ќутици се вртале.* **2.** главина на лоза. **3.** *ирен.* недоделкан човек, тап човек, глуп човек; *Тоа ли е ред? Море ќутици учам, ќутици и цетаници.*

~ и з р а з ~ **молчи како ќутук** – 1. ништо не зборува. 2. упорно молчи; **пијан како ќутук** – мртов пијан; **ќутук е** – ништо не знае; **ќутук пијан** – мошне многу пијан; **сам како ќутук** – сосем сам (без никого никаде); **стрчи како ќутук** – многу стрчи; **црн како ќутук** – мошне црн. [тур.]

ќутура (и чутура) *ж. дијал.* сад за чување пијачка; син.: чутура.

ќутурица *ж.* (и ќутурка, ќутурче) *дијал. дем., хий.* од ќутура; син.: чутурица.

ќутурка *ж.* (и ќутурица, ќутурче) *дијал. дем.* од ќутура; син.: чутурка.

ќутурче -иња *ср.* (и ќутурица, ќутурка) *дијал. дем.* од ќутура; син.: чутурче.

ќутуче -иња *ср. дем., хий.* од ќутук.

ќутученце -ца *ср. дем., хий.* од ќутук.

~ и з р а з ~ **ќутученце е** – ништо не знае.

ќутучиште -ишта *ср. аузм., њејор.*

ќуќур *м. арх. хем.* сулфур; *До над кискише од рацетише се мачкаа со ќуќур.* [тур.]

ќуќурен -рна *прид.* што се однесува на ќуќур, што е како (кај) ќуќур; сулфурен; *Паѓаше ќуќурен дожд.*

- ќуфте** -иња *ср. разг.* Вид. **ќофте**.
Ќучук *през.* (Киро Ќучук; *Ќучук Сулејман*.
ќуш! (и **ќуш!**) *изв.* извик за терање магариња.
ќушка -и *ж.* **1.** дрво со кое се тера добиток. **2.** стапче за удирање во тапан.
ќушка *несвр.* рита; оттурнува.
ќушне *свр.* **1.** ритне; *Го ќушна кобилаџа*. **2.** оттурне. **3.** *през.* престане да се грижи за некого; *Ја ќушал мајка си*.
ќушнува *несвр.* од **ќушне**.

Димка МИТЕВА, ПРАВ РЕЧНИК (2002 г.)

- ќ, Ќ**
ќаба *ж.*
ќабе -иња *ср.*
ќабенски *приод.*
ќав, ќув! *изв.*
ќага -и *ж. арх.*
ќај, ќаи *м.* (и **ќаја**¹)
ќаја¹, **ќаи** (и **ќај**) *ж.*
ќаја², **ќеаја** *м. арх.*
ќајџија -ии *м. арх.*
ќајџика -и *ж. арх.*
ќајџиски *приод. арх.*
ќамил *м.* и *приод. неизм. арх.*
ќар *м. разг.*
ќари *свр., несвр. разг.*
ќарлија -ии *приод. неизм. арх., разг.*
ќарува *несвр. разг.* (и **ќари**)
ќарџија -ии *м. разг.*
ќатип -и *м. арх.*
ќатипче -иња *ср. арх.*
дем., хий.
ќафа *ж. геогр.*
- ќафир** *м. арх.*
ќафирски *приод. арх.*
ќе *чест.*
ќеаја -аи (и **ќаја**) *м. арх.*
ќеајски *приод. арх.*
ќебап *м. кулин.*
ќебапче -иња *ср.*
ќебапчија -ии *м.*
ќебапчика *ж.*
ќебапчилница *ж.*
ќебапчиски *приод.*
ќебапчиство *ср.*
ќебе, кебе -иња *ср.*
ќебенце -ца, **кебенце** *ср.*
дем., хий.
ќебиште, кебиште *ср.*
аугм., њејор.
ќевар -и *м.*
ќевш (и **ќеш**) *м. арх.*
ќедар, кедар -дри *м. бой.*
ќедер *м. арх. разг.*
ќедерлија -ии *приод. неизм. арх. разг.*

- ќедров** *прид.*
ќедровина *ж.*
ќезап *м. арх. хем.*
ќезапен -пна *прид.*
ќеиф -и (и **ќеф**) *м. разг.*
ќеклик *м. зоол.*
ќел *м.*
ќела *м.*
ќелав *прид.*
ќелавец -вци (и **ќелавко**) *м.*
ќелави се *несвр.*
ќелавица *ж.*
ќелавка *ж.*
ќелавко -овци (и **ќелавец**) *м.*
ќелавост *ж.*
ќелавче -иња *ср. дем.*
ќелеме *ср. арх.*
ќелеп *м. арх.*
ќелепур *м.*
ќелепур-софра -и *ж.*
ќелепури *несвр.*
ќелепурџија -ии *м.*
ќелепурџика *ж.*
ќелепурџиски *прид.*
ќелепурџиство *ср.*
ќелеш (и **ќелешко**, **ќелчо**) *м.*
ќелешко -овци (и **ќелеш**,
ќелчо) *м.*
ќелешлак *м. разг.*
ќелешов *прид.*
ќелешовци *мн.*
ќелиен, келиен -јна *прид.*
ќелија, келија -ии *ж.*
ќелијка (и **келијка**) *ж. дем.*
ќелиски, келиски *прид.*
ќелиште *ср.*
- ќелоса** *свр. разг.*
ќелосува *несвр.*
ќелчо -овци (и **ќелеш**, **ќе-**
лешко) *м. њејор.*
ќемане -иња *ср. муз. арх.*
ќеманеџија -ии *м. арх.*
ќемер *м. арх.*
ќемери *несвр. арх.*
ќемерлија *прид. неизм. и м.*
арх.
ќемерче -иња *ср. арх. дем.*
ќенар *м. арх.*
ќендра *ж. арх.*
ќене -иња *ср. арх. дијал.*
ќенеф *м. арх.*
ќенефчија -ии *м. арх.*
ќенефчика *ж. арх.*
ќенефчиски *прид. арх.*
ќенобит, кенобит *м.*
ќенозóик, кенозоик *м.*
ќенозóјски, кенозóјски *прид.*
ќенотаф, кенотаф *м.* (и **ќено-**
тафија) *книж.*
ќенотафија *ж.* (и **ќенотаф**)
ќенофобија, кенофобија *ж.*
ќентавр, кентавр *м. книж.*
ќентаур, кентаур *м. книж.*
ќепазе -иња *ср. арх., дијал.*
ќепази *несвр. арх., дијал.*
ќепазлак *м. арх., дијал.*
ќепе -иња *ср. арх.*
ќепенк -ци *м.*
ќепенски *прид.*
ќепенце -ца *ср. дем., хий.*
ќепенци *мн.*
ќепенче -иња *ср. дем., хий..*

ќепенџија -ии *м.*
ќепенџиски *приод.*
ќепец -ци *м.* (жарг.)
ќепечки *приод.* (жарг.)
ќепче -иња *ср. арх.*
ќерал *м. арх., разг.*
ќералник -ци *м.*
ќералче -иња *ср. дем.*
ќерамида -и *ж.*
ќерамидар -и *м.*
ќерамидара -и *ж.*
ќерамидарка -и *ж.*
ќерамидарница -и *ж.*
ќерамидарски *приод.*
ќерамидарство *ср.*
ќерамиден -дна (и ќерами-
 дов) *приод.*
Ќерамидиште *ср.*
ќерамидиште -ишта *ср.*
ќерамидиштен -шна *приод.*
ќерамидница -и *ж.*
ќерамидов (и ќерамиден)
приод.
ќерамидџија -ии *м. арх.*
ќерамидџика -и *ж. арх.*
ќерамидџиски *приод. арх.*
ќерамик, керамик -ци (и ке-
 рамичар) *м.*
ќерамика, керамика *ж.*
ќерамиќ, керамиќ *м.*
ќерамитка -и *ж.* (и ќерамит-
 че)
ќерамитче -иња *ср.* (и ќера-
 митка)
ќерамитчија -ии *м.*
ќерамитчика *ж.*

ќерамитчилница *ж.*
ќерамитчиски *приод.*
ќерамичар, керамичар (и ке-
 рамик) *м.*
ќерамичарка, керамичарка
ж.
ќерамичарски, керамичарски
приод.
ќерамичен, керамичен -чна
 (и ќерамички) *приод.*
ќерамички, керамички (и
 ќерамичен) *приод.*
ќерамографија,
керамографија *ж.*
ќерамолиќ, керамолиќ *м.*
минер.
ќерана *ж. арх., дијал.*
ќерата *м. разг.*
ќератиќ, кератиќ *м. анал.*
ќератоид, кератоид *м.*
палеон.
ќератолиќ, кератолит *м.*
палеон.
ќервиз (и ќеревиз) *м. бой.*
ќервизов (и ќеревиов) *приод.*
ќердост *ж.*
ќердоса *свр. разг.*
ќердосаност *ж.*
ќердосник -ци *м.*
ќердосница (и ќердосничка)
ж.
ќердосничка (и ќердосница)
ж.
ќердосува *несвр. разг.*
ќеревиз (и ќервиз) *м. бой.*
ќеревизов (и ќервиов) *приод.*

- ќересте** -иња *ср. арх.*
ќерестеџија -ии *м.*
ќерестеџиски *приод.*
ќерестеџиство *ср.*
ќерефеџи *мн.* (жарг.)
ќерка *ж.*
ќеркин *приод.*
ќеркински *приод.*
ќеркински *прил.*
ќеркиче -иња *ср.* (и *ќеркичка*, *ќерчица*, *ќерчичка*) *дем., хий.*
ќеркичка *ж.* (и *ќеркиче*, *ќерчица*, *ќерчичка*) *дем., хий.*
ќеркиште (и *ќерчиште*) *ср.*
ауџм., њејор.
ќерне -иња *ср.*
ќерне *прил.*
ќерографија, **керографија** *ж.*
ќеромантија, **керомантија** *ж.*
книж.
ќеропластика, **керопластика** *ж.*
ќерпич *м. арх.*
ќерпичар *м. арх.*
ќерпичарка *ж. арх.*
ќерпичарски *приод. арх.*
ќерпичен -чна *приод. арх.*
Ќерпичоски *през.*
ќерќенез *м. зоол.*
ќерчица *ж.* (и *ќеркиче*, *ќеркичка*, *ќерчичка*) *дем., хий.*
- ќерчичка** *ж.* (и *ќеркиче*, *ќеркичка*, *ќерчица*) *дем., хий.*
ќерчиште (и *ќеркиште*) *ср.*
ауџм., њејор.
ќеса -и (и *кеса*) *ж.*
ќесар, **кесар** *м. арх.*
ќесарев, **кесарев** (и *ќесаров*) *приод. арх.*
ќесарија *ж.* (и *кесарија*).
ќесарица, **кесарица** (и *ќесарка*) *ж. арх.*
ќесарка, **кесарка** (и *ќесарица*) *ж. арх.*
ќесаров, **кесаров** (и *ќесарев*) *приод. арх.*
ќесарош *м.* (жарг.)
ќесарски, **кесарски** *приод. арх.*
ќесарство, **кесарство** *ср. арх.*
ќесе, **кесе** -иња *ср.*
-ќесе
ќесенце -ца, **кесенце** -ца (и *ќесуле*) *ср. дем.*
ќесер *м. арх.*
ќесерест *приод. арх.*
ќесест, **кесест** *приод.*
ќесеџија -ии *м. арх. разг.*
ќесеџика *ж.*
ќесеџиски *приод. разг.*
ќесеџиство *ср.*
ќесим *м.* и *прил. арх.*
ќесинка, **кесинка** *ж. дем.*
ќесичка -и (и *кесичка*) *ж.*
дем., хий.
ќесиште -ишта, **кесиште** *ср.*
ауџм.

ќескин *приод. неизм. арх.*
ќесуле, кесуле -иња (и кесен-
 це) *ср.*

ќесулка *ж.*

ќетен *м. арх.*

ќетенов *приод.*

ќеф -ови *м. разг.*

ќефал *м. зоол.*

ќефи се *несвр. разг.*

ќефил *м. арх.*

ќефилак *м. арх.*

ќефили *несвр. разг.*

ќефин *м.*

ќевинен -иот *приод.*

ќефир, кефир *м.*

ќефли *приод. неизм. арх.*

ќефлив *приод.*

ќефледиса (се) *свр.*

ќефледисан(ост) *гл. приод.*

ќефледисува (се) *несвр.*

ќефлидиса *свр.*

ќефлидисан(ост) *гл. приод.*

ќефлидисува (се) *несвр.*

ќефлија -ии *приод. неизм. и м.*
разг.

ќефне му (ми) *свр.*

ќефнува му (ми) *несвр.*

ќефува *несвр.*

ќефче *ср. хий.*

ќефчок *м. хий.*

ќече -иња, **кече** -иња *ср.*

ќеш (и **ќевш**) *м. арх.*

ќешиш (и **ќешишин**) *м.*

ќешишин (и **ќешиш**) *м.*

ќешќе (и **ќешки**) *чесиљ., прил.*
разг.

ќешки (и **ќешќе**) *чесиљ., прил.*
разг.

ќојлија -ии *м. арх.*

ќоле -иња *ср. арх.*

ќопав *приод. разг.*

ќопавец -вци (и **ќопавко**) *м.*

ќопави *несвр.*

ќопавица (и **ќопавка**) *ж.*

ќопавка (и **ќопавица**) *ж.*

ќопавко -овци (и **ќопавец**) *м.*

ќопавост *ж.*

ќопек -ци *м. арх., разг.*

ќопечки *приод.*

ќопчо -овци *м. разг.*

ќор (и **ќорав**) *приод.*

ќорав (и **ќор**) *приод. разг.*

ќоравец (и **ќоравко**) *м.*

ќорави *несвр.*

ќоравица (и **ќоравка**) *ж.*

ќоравка -и (и **ќоравица**) *ж.*

ќоравко -овци (и **ќоравец**) *м.*

ќораво *ср.*

ќораво *прил.*

ќоравост *ж.*

ќоралник -ци *м.*

ќоре -евци *м.*

ќорест *приод.*

ќоресто *прил.*

ќорец -рци *м.*

ќорка *ж. жарг.*

ќорла *ж.*

ќорле -евци *м.*

ќорлеме (и **ќорлемечки**)

прил. разг.

ќорлемечки (и **ќорлеме**)

прил. разг.

- ќорне** *свр. жарг.*
ќорнува *несвр. (жарг.)*
ќоро -и *ср. разг.*
Ќоровиќски *през.*
ќорсокак -ци *м.*
ќорсокаче -иња *ср. разг. дем.*
ќорсокаче *ср.*
ќорќутук -ци *м. разг.*
ќорфишек -ци *м. арх.*
ќорци-фишеци *мн. арх.*
ќорче -евци *м. разг.*
ќорчо -овци *м. разг.*
ќос -ови (и **ќос** -ови) *м. зоол.*
ќос *прид. и м.*
ќосав (и **ќос**) *прид.*
ќосави *несвр.*
ќосавост *ж.*
ќосе *ср.*
ќостек -ци *м. арх.*
ќотек -ци *м.*
ќофте -иња *ср.*
ќофтенце -ца *ср. дем.*
ќочек -ци (в. **чочек**) *м. разг.*
ќочечки *прид.*
ќош -еви, -ови *м. (и ќоше)*
разг.
ќошалија -ии (и **ќошелија**)
прид. неизм. разг.
ќоше -иња *ср. (и ќош) разг.*
ќошелија -ии (и **ќошалија**)
прид. неизм. разг.
ќошест *прид.*
ќошесто *прил.*
ќошлест *прид. разг.*
ќошлесто *прил.*
ќошлија -ии *прид. неизм.*
- ќуд, ќудот** *м., ќудта ж. (мн. нема)*
ќудлив *прид. разг.*
ќудливо *прил. разг.*
ќудливост *ж. разг.*
ќукш! (и **ќуш!**) *изв.*
ќулав *м. (и ќулавка)*
ќулавка -и *ж. (и ќулав)*
ќулбастија -ии *ж. арх.*
ќулум *м. арх.*
ќулумар -и *арх.*
ќулумарец -рци *м.*
ќулумарски *прид. арх.*
ќулче -иња *ср. арх.*
ќумбе -иња *ср. дијал.*
ќумбенце -ца *ср. дем., хий.*
ќум-ќум! *изв.*
ќумез *м. арх. разг.*
ќумез-бистрб -оа *ср.*
ќумка *несвр. оном.*
ќумур *м. разг.*
ќумура́на *ж. арх.*
ќумурен -рна *прид. разг.*
ќумуриште *ср. разг.*
ќумуриштен -шна *прид.*
ќумурник -ци *м.*
ќумурница -и *ж.*
ќумурџија -ии *м. разг.*
ќумурџика *ж. разг.*
ќумурџилница *ж. арх.*
ќумурџилук *м. арх.*
ќумурџиски *прид. разг.*
ќумурџиски *прил. разг.*
ќумурџиство *ср. разг.*
ќунк -нци *м.*
ќуп -ови *м.*

- ќупар** *м. арх.*
ќупарка *ж.*
ќупаркин *присв. приод.*
ќупаров *присв. приод.*
ќупарски *приод.*
ќупарство *ср.*
ќупест *приод.*
ќупесто *прил.*
ќупиште *ср. ауџм., њејор.*
ќупка *-и ж. зоол.*
ќупов *приод.*
ќуприја *-ии ж. арх.*
ќуприски *приод. арх.*
ќупче *-иња ср. дем.*
ќупченце *-ца ср. дем., хий.*
ќурдија *-ии ж. арх.*
ќурек *-ци м. арх.*
ќурк *-ови м.*
ќурков *приод.*
ќуркчија *-ии м.*
ќурче *-иња ср. дем.*
ќурчија *-ии м. арх.*
ќурчилук *м. арх.*
ќурчиски *приод. арх.*
ќурчиство *ср. арх.*
ќускија *-ии ж. арх., разџ.*
ќуспе *-иња ср.*
ќустек *-ци м.*
ќут *м. разџ.*
ќут! *изв. разџ.*
ќутек *-ци м. разџ.*
ќутенката *прил.*
- ќути** *несвр. разџ.*
ќутлив *приод. разџ.*
ќутливец *-вци (и ќутливко)*
м. разџ.
ќутливица *ж. разџ.*
ќутливко *-овци (и ќутливец)*
м. разџ.
ќутливо *прил. разџ.*
ќутливост *ж.*
ќутук *-ци м.*
ќутура *(и чутура) ж. дијал.*
ќутурица *ж. (и ќутурка, ќу-*
турче) дијал. дем., хий.
ќутурка *ж. (и ќутурица, ќу-*
турче) дијал. дем.
ќутурче *-иња ср. (и ќутурица,*
ќутурка) дијал. дем.
ќутуче *-иња ср. дем., хий.*
ќутученце *-ца ср. дем., хий.*
ќутучиште *-ишта ср.*
ауџм., њејор.
ќуќур *м. арх. хем.*
ќуќурен *-рна приод.*
ќуфте *-иња ср. разџ.*
Ќучук *през.*
ќуш! *(и ќукш!) изв.*
ќушка *-и ж.*
ќушка *несвр.*
ќушне *свр.*
ќушнува *несвр.*

СПОСОК НА СКРАТЕНИЦИТЕ ВО ТЕКСТОТ

- алб.* – албански
анат. – анатомија
англ. – англиски
араб. – арапски
арх. – архаичен
арх., дијал. – архаично-дијалектен
арх., разг. – архаично-разговорен
аугм. – аугментатив
аугм.-пејор. – аугментативно-пејоративен
бот. – ботаника
бр. – број, броен
 Вид. – Видете!
џерм. – германски
гл. – глагол, глаголски
гл. им. – глаголска именка
гл. прид. глаголска придавка
грч. – грчки
дем. – деминутив
дем., хип. – деминутивно-хипокористичен
дијал. – дијалектен
ж. – женски (род)
ж. р. – женски род
жарг. – жаргонизам
зоол. – зоологија
 изв. – извик
 кав. – кавкаски
 книж. – книжевен
 крим. – криминалистика
 кулин. – кулинарство
 м. – машки (род)
 м. р. – машки род
 минер. – минералологија
 мн. – множина
 муз. – музика
 народ. – народен

неизм. – неизменлив
несвр. – несвршен (вид)
новогрч. – новогрчки
оном. – ономастика
ономас. – ономастика
ономат. – ономатопејски
палеонт. – палеонтологија
пејор. – пејоратив
пер. – персиски
перс. – персиски
подб. – подбивно
поез. – поезија
посл. – пословица
прен. – пренесено (значење)
прид. – придавка
прид. неизм. – придавка
прил. – прилог
разг. – разговорен (збор)
свр. – свршен (вид)
свр.,несвр. – свршен-несвршен (вид)
син. – синоним
совр. – современ
ср. – среден (род)
срп. – српски
тур. – турски
хем. – хемија
хип. – хипокористик
чест. – честица
шег. – шеговито

СОДРЖИНА

Толковен речник на македонскиот јазик, Ќ....	1–393
Речник-регистар	33–39
Список на скратениците	40–41